

СЪДЕБЕН АДВОКАТ В БЪЛГАРИЯ

Преди известно време се замислих: “Що е то адвокат?” и преглеждайки тълковния речник се оказа, че адвокатът е „юрист, чиято професия е да бъде защитник на страна в съдебен процес или да дава консултации по юридически въпроси.“ Това тълкуване ме накара да се замисля за „съдебния адвокат – адвоката, който е защитник на страна в съдебен процес“, както и какво всъщност вършат съдебните адвокати.

Въвеждане в проблематиката.

Още в Древен Рим римските юристи били обединени под общо название „iurisprudentes“, въпреки че съществували няколко категории. Юрисконсултите предоставяли извънсъдебна правна помощ под формата на консултации на форума или в дома си по всяко време и на всеки, който имал нужда. Успоредно с тях действали и професионалните юристи, които редактирали завещания или договори, защитавали накърнени правни интереси и представлявали пред магистратите или пред съда лица. Сред тях са ораторите и адвокатите, чиято дейност е свързана със съдебните процеси. Терминът, използван за адвокатската професия – „advocatus“, се свързва с глагола „vocare“, който означава „приканвам на помощ“. Съществува и лексема „advocatio“, означаваща едновременно съдебна защита и звание на адвоката, като последното се означава и като „officium advocacionis“.

В съвременния свят, по принцип хората, търсят адвокат чрез интернет или свои близки. Множество хора идват ежедневно в кантората ми осъзнали в хода на съдебния процес, че техния адвокат е неподходящ или зле подготвен, или не може да вникне в казуса. Ситуацията напомня медицински казус - пациент, който след операция с ужас разбира, че хирургът му не притежава изискващата се за този род операция специализация. В едни от случаите може да се помогне, в други не, но тогава ролята ми става неизпълнима.

Ролята на съдебния адвокат.

За да разберем най-добре какво е съдебният адвокат, нека си представим юридическа практика като пирамида.

В основата на тази пирамида са клиентите и техните адвокати. Веднага възниква въпрос у всеки клиент: „дали адвокатът ми е специалист в тази област?“ Това всъщност е единственият правилен въпрос, който следва всеки, станал клиент на „Темида“. Той

трябва задължително да си зададе, за да не се окаже клиентът излъган в очакванията си към своя адвокат в съдебния процес.

Следващото ниво на образната ни пирамида са адвокатите, автори на документи и текстове от закона. Ако тяхното тълкуване на договор, който са съставили или на разпоредба на закона се възприеме от двете страни като достатъчно точни и убедителни, въпросът с възникналия правен спор приключва.

В правната ни система това може да стане на практика и с медиация, т.е. извънсъдебно уреждане на спора, макар същото да няма стабилитета на съдебно решение. За съжаление този съществен недостатък, умело се използва от недобросъвестната страна с презумпция за отлагане във времето на създалата се неблагоприятна ситуация. Ако преговорите пропаднат, крайната стъпка е завеждане на дело. В гражданското дело ищецът предявява иск пред компетентния български съд, описвайки в исковата си молба претенцията си, фактите и обстоятелствата от които тя произтича и искането си към съда /петитум/. В наказателното дело съответната Прокуратура, предявява в Съда обвинение /описващо извършеното престъпление/, като и в двата случая се връчва препис на ответната страна на предявеното пред съда оплакване.

В практиката ми в цивилистиката (гражданския процес) от повече от 17 години разкрива че, все повече дела се завеждат от колеги-адвокати, които не специализират явяване на самия процес, но са компетентни в т.нар. предсъдебно производство. Макар полагаането на изпит за адвокат, провеждан от Висшия адвокатски съвет за вписване като адвокат и въведената фигура на „младши адвокат“, което би следвало да свидетелства за определена степен на познание на съдебното производство, лично аз считам това за недостатъчно.

Защо? Ако един общопрактикуващ лекар извърши мозъчна операция вместо мозъчен хирург, без да може да прецени какво ще установи като находка и предвиди изхода от интервенцията, всички приемаме за огромна грешка (защото смятам, че е по-добре битката да се води от този, който може да прецени важността на всеки ход).

Редица адвокати провокирани от икономическата обстановка в България завеждат дела, без да знаят какво да очакват при развитието на съдебния процес. Много често аргументът е, че завеждайки делата се надяват да постигнат на споразумение, дори и в съдебна фаза. Искът, с други думи се използва като инструмент към спогодба, която

съдът би одобрил и обикновено не му се посвещава цялостната подготовка, включително разиграването и публичното поведение в предстоящия съдебен процес.

Очакването е – стигне ли се до процес, страните /вкл. адвокатите им/ да бъдат подпомогнати от Съда. Но това противоречи на логиката, според която съдиите не дават правни консултации и съвети – запомнете това, колеги!!!

В този смисъл е наложително контролът над конфликта да се поеме от съдебен адвокат. Казвам „наложително“, защото твърде много адвокати без да притежават опит или умения за професионално участие в дадена област на правото (т.е. дело) се „втурват в процеса“, и нито нашият Закон за адвокатурата, нито ГПК, НПК, АПК и ДОПК не могат да предотвратят подобно действие.

Защо повечето хора знаят, че ако имат определен медицински проблем, техният личен лекар ще им препоръча специалис; че нито една болница в България не би предоставила на един лекар статута на „психиатър“, ако той не е специализирал в тази област?

А в областта на правото в България, съдилищата не предлагат на обществото такава специализирана защита и дори не смятат това за необходимо. Например, при назначаване на особен представител или служебен защитник, съответният съд изпраща искане до съответната адвокатура за определяне на адвокат. В това не би имало нищо лошо. Но специализацията на адвокатите, вписани в Националния регистър за правна помощ се определя от самите тях при подаване на Заявлението за вписване. А би могло специализацията да се оценява по друг начин – например след положен допълнителен изпит пред Висшия адвокатски съвет. Известно е, че по някои от делата материалният интерес е изключително голям или повдигнатото обвинение е за изключително тежко престъпление и тогава хонорарите са високи (сметката естествено се плаща от клиента).

И така с приближаването на процеса ние стигаме до най-горната част на т.нар. пирамида. Тази част на правната система би трябвало да е доминирана от **съдебните адвокати, които установяват ръководните стандарти за посредници, тълкуватели и съставители на документи**. Съдебният адвокат е този, който е проучил до основи областта на правото, в която работи. Съдебният адвокат, е продуцентът, режисьорът и водещият актьор в една драма (особенно по гражданските дела, където служебното начало отсъства), в която залозите са жизнеопределящи за клиентите.

За колегите съдебни пеналисти само бих допълнила, че и те са оцетени, тъй като не могат да участват в избора на съдебни заседатели, а това е сериозен недостатък. И на практика те действат пред жури избрано по субективна преценка на Съдията.

Тържество на правосъдието, но как? Подготовката на съдебния адвокат. Въпросът, който може да се зададете, е: “Как да направя така, че правосъдието да възтържествува?”

В последната седмица от мен искат помощ хора, т.нар. „клиенти“, загубили голям „залог“. В такива моменти ми се иска да имам възможност като факир да извадя жокера от ръкава си и да изиграя „театъра“ с финални аплодисменти, но уви.....в някои от случаите това не става и аз се чувствам ограбена от липсата на тази възможност. Вярно е, че съдът така е решил, а не аз. Но всяко състезание би трябвало да се печели от най-добрия.

Именно съдебните адвокати са тези, които чрез примерите и опита си придобит в процесите определят водещите стандарти за постигането на взаимни компромиси.

За истинския съдебен адвокат е нужна практика и то голяма. Нужни са увереност, дисциплина и твърдост. Когато мои стажанти искат да станат съдебни адвокати и питат какво трябва да направят, давам следния отговор: **Добрият съдебен адвокат, чете, пише и говори свободно и аргументирано.** Основната подготовка на обучението е постигане на грамотност, а резултатът е емоционално овладяна рационалност. Както ми казваше моят ментор (адвокат Камен Малеев, мир на праха му) съдебните адвокати са самотни. В първите години от практиката си не разбирах напълно смисъла на тези думи, опиянявах се от победите, но днес вече знам, че са нужни са солидни и широки познания в хуманитарните и социалните науки.

Неп्राстанното четене и перфектното и точно боравене с езика са сърцевината на адвокатските умения, защото всичко, което прави адвокатът намира израз в написаните или изговорени в съдебната зала думи и в способността му да чете и разбира, и реагира бързо на написаното от други. Адвокат, владеещ езика до съвършенство, вече е стъпил с единия си крак върху своя по-посредствен противник, защото езикът на убеждаването е неговият единствен инструмент (макар ГПК да отнема този инструмент като дава възможност да се представят т.нар.“Писмени бележки“). Дали съдът ги чете – дано! Всеки студент юрист бързо разбира още в първите седмици, след като постъпи в университета, че правото се учи чрез преподаване на Философия, История и

Психология. Става дума за представата за характера на обществото, реакциите на човека и историята на българската държава и право.

За съдебния адвокат това са най-важните науки, защото той трябва да познава отлично човешкото поведение, но и социалната среда, за да го предвижда с голяма степен на точност в хода на процеса. Това се отнася и до съдиите, свидетелите, съдебните заседатели, клиентите, противниците, до всички актьори в социалния живот. Въпросът, който трябва да си поставя всеки един съдебен адвокат в процеса е какво ще направи всяка една от тези правни фигури, когато се сблъска с една дилема, проблем или препятствие? Съдебният адвокат трябва да познава до основи принципите на човешкото поведение, а към тях по-късно да прибави и богатия опит в съдебната зала натрупван през годините, за да разполага един ден с тези важни инструменти в цялост. Имах късмет да черпя знания от най-добрите адвокати в България - опитът не се купува, той се „краде“ чрез поддръжание.*¹ С течение на времето, си изградих следните правила за работа:

Правило 1: Мислите и действията изправарват развитието на съдебния процес, за да се постигне предварително начертания план от адвоката.

Правило 2: Мислите и действията не бива да изостават, в противен случай се губи делото.

Правило 3: През по-голямата част от процеса е необходима гъвкавост, за да не се изгуби контролът над резултата.

Като цяло съдебният адвокат задължително мисли изпреварващо и е длъжен да предвижда какво може да се случи. За да взима добри, бързи и своевременни решения той трябва да бъде блестящ анализатор, да има логична мисъл, да може да открива различни варианти за изход от всяка ситуация възникнала в съдебната зала.²

---

¹ Когато придобих право дадено ми от Софийския Адвокатски съвет след първите шест месеца от стажа ми и след изпит /тогава така беше/ да се явявам по първоинстанционни дела заедно с моя „адвокат-патрон“ дори не знаех какво точно трябва да правя заставайки на банката на адвоката. Не знаех какво и кога точно трябва да кажа, но Съдиите и моят „патрон“ бяха доста взискателни и бях длъжна да стана съдебен адвокат, усвоявайки съществените правила на професията.

² Например всякакъв вид курсове предлагани от Центъра за обучение на адвокати „Кръстю Цончев“ са полезни и задължителни за младите колеги с желание да бъдат съдебни адвокати

Представянето на едно доказателство по дадено дело си има своята цена за съда, защото твърде много неща, които един съдия не би разрешил на съдебните заседатели да чуят, може да станат допустимо доказателство в зависимост от подхода на адвоката. Нека да дадем един пример: Да предположим, че П.В., който е обвинен от Прокуратурата за нанасяне на тежка телесна повреда. Съдебният адвокат в желанието си да докаже, че това не може да се случи (защото той е спокоен и уравновесен човек, има добра репутация в квартала, в който живее и сред колегите си) представя Характеристика на П.В., дадена от негов съсед и посочва свидетел, който ще установява миролюбивия му нрав. Чрез посочването на свидетел, съдебния адвокат отваря вратата за противоположно доказателство, което не би било допустимо само по себе си. Отварянето на тази врата от съдебния адвокат на практика е юридическа покана към прокурора да се опита да установи обратното, например като призове свидетел, който ще установява, че обвиняемият е избухлив и агресивен човек. Доста адвокати – пеналисти са търпели неуспех от такова развитие на делото, защото са пренебрегнали реакцията към подобен свой ход.

Съдебният адвокат задължително трябва да знае разликата между *стратегия* и *тактика*.³

Всичко изброено дотук, обаче не е достатъчно, за успешния съдебен адвокат - необходимо е находчивост, инициативност и богато въображение, търсене на нови

---

³ Историята за Троянската война е стратегия и тактика. Преди тръгване на битка най-умните и най-старшите изготвят плана за разгрома на врага – изграждат стратегия. Тактиката е нагаждане на главния план към развитието на битката – в Троянската война тактиката е Троянският кон. Именно когато пълководците установят, че врага не реагира според техните очаквания /план/ трябва да се извърши бърза промяна. За да тренираш в интелекта си чувството за тактика задължително трябва да включиш и *фактора – време*. Броят на грешките се увеличава, щом времето за вземане на решение намалява, но с това растат и грешките на противника. Следването на дисциплината за предвиждане на всеки следващ ход на противника регистрира повече на брой негови грешки, особено ако той няма навика да взема бързи решения в съдебна зала. Всеки един съдебен адвокат е длъжен бързо да се приспособява към променящата се ситуация, защото в противен случай губи делото.

гледни точки, промяна във вижданията. Това са задължителните техники за поддържане на успешна когнитивна способност на съдебния адвокат.

Всички млади колеги юристи бързат да завеждат съдебни дела без да имат ясна концепция и предварително предвидени ходове, но забравят едно просто правило – в дейността на съдебния адвокат най-добрата скорост е тази, при която успешно се формират всички изброени дотук качества. Едновременно с това успешният съдебен адвокат е „реален човек“, практически мислещ, „народен“. Той трябва да остане чужд на всяка суета и поза.

Реалният съдебен адвокат е този, който добре разбира какъв е животът тук и сега. Той постоянно разсъждава, наблюдава и осмисля всичко случващо се около него, неговите близки, познати и хората, за които работи. Той е чужд на всякакви фантазии, той е здраво стъпил на земята. Той се чувства комфортно независимо сред какви хора е и в каква обстановка.

Съдебният адвокат работи ежедневно с хора – клиенти, други адвокати, служители, персонал и всякакви други хора. За да е адекватен, той трябва да осъзнава, че преценката за „нормалност“ на всеки човек не е медицински установената. Тя е субективна и строго лична и е необходима гъвкавост, за да се приеме всяка гледна точка.

За съдебните пеналисти е особено важно да са умели в общуването си със съдебните заседатели. Вярно е, че в повечето случаи те се възприемат като фигуранти, но истински отдаденият съдебен заседател не е такъв, той има своя позиция по фактите от делото и собствено решение за това дали, подсъдимият е виновен или не.

Опитният съдебен адвокат пеналист трябва да познава ценностите на всеки един от съдебните заседатели – различното им образование, социализация, реализация.

Той трябва непрекъснато да контролира и невербалното си поведение.

Наскоро заседавах в Районен съд-гр.Панагюрище и по време на разпитите на свидетели продължаващи пет часа си позволих да приседна. В този момент Председателя на състава /която беше жена/ внезапно прекъсна разпита на поредния свидетел, обърна се към мен и укорително ме запита:“адв.Аврамова Вие така ли правите във Вашия съд /б.пр. съдилищата в София/. Този въпрос ми подедържа, като токов удар и аз инстинктивно се изправих на крака зад банката си. Единственото нещо, което направих и беше задължително, бе да се извиня на Съда и да продължа участието си в разпитите на свидетелите в изправено състояние. Способността да се приспособяваш към

обстоятелствата – да нагаждаш методите си така, че да се възприемат с доверие, без да жертваш принципите си – това е отличителният знак на професионалния съдебен адвокат.

Ефектът на „сценичната треска“ е характерен не само за актьорите, но и за съдебните адвокати. Притеснението в присъствието на много и нови хора блокира реализацията и трябва да преосмисли желанието на всеки юрист решил да става съдебен адвокат.

От основно значение е наличието на висок стандарт за етика и почтеност. Законопослушният човек спазва стриктно буквата на закона. Един спазващ закона адвокат може да забележи даден пропуск у колегата си противник и да се възползва от това. Един етичен съдебен адвокат, трябва да е достатъчно почтен, за да осъзнава, че животът е твърде кратък, за да зависи от дребни трикове. А и радостта от победата на противник на процесуално основание – например пропускането на срок – не трябва да е победата, която сериозния съдебен адвокат иска.

За връзката с клиента: Власт и Доверие. Съдебните адвокати имат огромна власт, с която лесно могат да злоупотребят, ако тази власт не е балансирана и ограничавана от също толкова голямо чувство за отговорност и лична почтеност. Всеки адвокат има възможност да угоди на клиента си завеждайки безумно дело само и само да се прибере хонорар. Подобни действия обясняват защо в България се гледа на адвокатите, като на измамници и лъжци. Властта може да генерира и агресия, но правото не е спорт.⁴ Медийте често се занимават с реални съдебни процеси, фокусирани върху битката (върху това кой губи и кой печели).

Съдебният адвокат задължително трябва да държим на думата си. Адвокати, които постоянно обещават нещо на клиентите си, правят изявления пред Съда или други адвокати нарушават доверителната връзка на почтеност пред Съда и другите адвокати. И най-вече убиват доверието на клиента.

Факт, е че в едно дело едната страна печели, а другата губи, но за разлика от футбола, в един процес едната страна заслужава да загуби и следва да загуби, ако се разкрие истината и се приложи точния смисъл на закона. Юристи, които печелят чрез

---

⁴ Както е казал Винс Ломбарди, големият футболен треньор на САЩ: “ Да спечелиш не е най-важното нещо, то е единственото нещо.” Във футбола това може да е така но в съдебните зали – категорично не е така.

манипулиране и изкривяване на правилата, не служат никому, дори и на себе си, колкото и сладка да изглежда победата им.

Доверието се изгражда и чрез ясната и точна употреба на езика. За съдебния адвокат в България езикът е официалният език – българският. За добрият съдебен адвокат езикът е и ежедневна радост. Онези, които притежават изтънчена способност да боравят с думите по всякакъв начин познават удоволствието да бъдат правилно разбрани. Само лекторите, политиците и съдебните адвокати изпитват ефекта на адреналина от добрата реч, но и от това, че се постига вяра в думите им.

За съдебния адвокат бързото четене е важно. Бързото четене дава възможност на адвокатите да избягват исканията за даване на срок за запознаване с представени в съдебно заседание документи и на това основание да искат отлагане на делото.

Съдебния адвокат прекарва голяма част от времето си изслушвайки клиенти, съдебни заседатели, други адвокати и протоколни определения на Съда. Осмислянето на това устно общуване е важна задача. Неизказаните послания придружаващи живата реч /устното говорене/ са многобройни и те могат да насочат какво всъщност мисли говорещият – т.нар. “език на тялото“, като най-голямо внимание трябва да се обръща на очите на говорещия. Очите издават настроението на говорещия, свенлив и плах ли е той, лъже ли или не. Нервното поведение показва на опитния съдебен адвокат, че може да разгроми този свидетел, защото той е неуверен и се страхува, което означава че крие нещо, което иска да бъде избегнато под формата на въпрос към него.

Накрая от значение е предаването на писменни послания до съдилищата, прокуратурите или другите адвокати. Има разлика между добрите устни и добрите писменни послания. Съществено правило е, че писменното послание не въздейства добре, когато се чете пред жива публика, а устното послание не въздейства добре, когато е написано и после прочетено. В практиката си съм срещала адвокати, които говорят убедително, но написаното от тях не оказва същото въздействие. Причината за тази разлика между двата вида комуникация се дължи на факта, че писанията се създават, за да стигнат до адресати, които в момента не се виждат, а устните послания – за да стигнат до адресати, които са присъстваща аудитория. Писменните послания са обикновено по-добре структурирани от устните, поради фактора време и възможността за редакция на писмените послания, за разлика от устните. Читателят винаги може да се върне назад в

текста, ако нещо не му е станало ясно, слушателят обаче, не разполага с тази възможност.

Тъй като юридическият речник е по същество диалект, съдебният адвокат задължително трябва да умее да борави с него. При замисляне и структуриране на писменото си послание правилото е: единство, последователност и акцент. Доброто правно становище изисква определена последователност и ред на изложението. Първото, което трябва е да се заяви проблема – какъв е характерът на спора. Второто е кратко изложение на фактите и обстоятелствата по делото. Третото са аргументите – именно тук блесва опитът на съдебния адвокат.

Съдебните адвокати са саморасли юристи. Те трябва сами да открият това, което не нише в учебниците по право. Успешен съдебен адвокат не може да стане всеки правоспособен юрист – иска се професионална практика и конкретна специализация. Именно тази теза се опитахме да защитим в предложения материал.

На този акцент отделихме внимание в настоящата статия.

Прави ми впечатление, че младите адвокати пълнят писменните си становища и бележки с колоритни прилагателни и високопарни фрази, и определят всяка своя позиция като „правилна“.

Трябва да се знае, че Съдиите трябва да четат огромно количество писмена реторика, представена от адвокати и в един момент развиват едно здравословно пренебрежение към претрупаност и многословие. Ще спечелите, ако преминавате направо към целта – точно ясно. Нали сте надясно какво се случва с дългите и празни правни тези – просто не се четат, а оттам и осъзнават.

От повечето юридически факултети излизат доста добри автори на юридически съчинения. Техните постижения обаче са скромни, когато трябва да се изправят в съдебната зала и да говорят. Ако искате да излезете от юридическия факултет с уменията да говорите, то Ви съветвам при влизането в него да имате определен запас от тази дарба. Това ще рече, че на всеки добър оратор юрист се падат от петдесет до сто добре пишещи юристи – сега надявам се разбрахте, защо използвах думата дарба /за говорене/.

Задължението на съдебния адвокат да говори означава – важните неща да бъдат уловени от съдебния секретар /този който води съдебния протокол/ и записани. Подгответе се за ужаса, които ще изпитвате в началото, когато четене съдебните протоколи и как е възприето и отразено това, което сте говорили. Ще останете като попарени смятайки, че Вие категорично не сте казали това, което е записано. Не губете кураж, защото това се случва на всеки млад адвокат и е част от израстването Ви като съдебен адвокат. Запомнете, че веднъж казана думата, не може да бъде върната обратно, тя ще остане така както сте я казали и в контекста в който сте я казали. Вашата роля е едноактно действие. С избраните от Вас изрази трябва да сте здраво стъпили на земята и уверено да защитите тезата си пред Съда. Елементите на увереността са: увереност в себе си, увереност в тезата си, маниерът на говорене задължително трябва също да бъде уверен и увереност пред аудиторията. Понякога ще Ви прави впечатление, че когато говорите съдиите си разменят реплики. Това е сигурен сигнал, че трябва да промените реториката си гледайки ги право в очите – визуалния контакт е особено важен.

Никога не четете бележките пред Вас – това със сигурност ще доведе до приканване от страна на съда да представите същите, за да не губите процесуално време т.е. да приключите речта си /това важи за гражданските дело/. В наказателните дела, обаче ако сте слаб оратор това ще доведе до осъждане на клиенти Ви.

В никакъв случай, не казвам че в началото на практиката Ви трябва съвсем да спрете да четете бележките си, но с течение на времето ще се научите да не го правите и тази Ви „патерица“ ще стане излишна.

Ако сте станали компетентен съдебен адвокат и великолепен оратор, ще се откроявате сред останалите и ще имате повече работа отколкото можете да поемете, но в това пътуване ще имате твърде малко спътници – подгответе се за това.

Съдебния адвокат трябва винаги да е наясно с пределите на своите възможности. Една способност се откроява в живота на човек и това е паметта му, макар че твърде рядко се уползотворява в пълен обем. Психолозите са единодушни, че паметта е свързана с интелигентността – колкото човек е е по-интелигентен, толкова са по-големи шансовете му да има висок потенциал на паметта.

За съдебния адвокат е важно да има силна и услужлива памет по много причини. Първата и най-съществена е, че голяма част от работата на адвоката е да реагира бързо на нещо, с което се сблъсква неочаквано. Когато противника казва „възраждавам“, Ви трябва бързо да се обоснове пред съда, защо възраженията му са неоснователни и нямате време да четете закона или записките си. Още по-важна е бързата и адекватна реакция при кръстосан разпит на свидетел, когато посягайки към паметта си изтъквате противоречив отговор на свидетеля в досъдебното производство, например.

У повечето хора се забелязва разлика между паметта като *сецане* и паметта като *разпознаване*. Безспорно е, че второто е по-лесно от първото. Най-близкият пример е изпитът под формата на тест, като всеки въпрос е с посочени няколко възможни отговора, но само един е верен. Много хора успяват да издържат този изпит, но попитани след приключването му кои са верните отговори, малцина ще отговорят.

Именно „сецащата се“ памет е особено нужна на съдебния адвокат. Това е така, защото съдебния адвокат трябва сам да сглоби в главата си всички факти по делото, ако иска да има успешна защита.

За да се тренира този вид памет трябва ежедневно човек да подрежда в главата си задачите които трябва да свърши и за които трябва да се сети. Студентите в това

отношение са облагодетелствани, защото им се налага през цялото следване да правят това често. Ето едно бързо упражнение на паметта за началото на следването Ви – запомнете имената на състудентите си, от кое населено място е всеки от тях и на каква възраст е. След това започнете да свързвате имената с лица – няма да Ви е лесно, но с упражняване „сещашката се“ памет ще се развие у Вас и когато дойде време ще Ви се „отблагодари“.

Както казахме всеки съдебен адвокат трябва да подреди в паметта си правилата за доказване. Тези правила ще научите в университета.

Самото доказателство се състои в убедителното представяне, че всеки да го приеме за истина.

Нека дадем следния пример: Да предположим, че по дадено дело твърдят, че И.Х. е отвлъкъл А.С. в гр.Бургас на ул.“Бр.Миладинови“№78 и е отрязъл палеца на лявата й ръка. Ще трябва ли прокурорът да доказва, че отвлечането е станало в гр.Бургас? Разбира се, че не защото това би било глупаво пилеене на съдебно време. Същественият факт е ул.“Бр.Миладинови“№48 в гр.Бургас ли е? – е ясен и съдията ще го отбележи без да разреши на защитата да го оспорва.

По същото дело прокурорът твърди, че А.С. е отвлечена и на същата е отрязан палеца на лявата ръка. Спрямо факта, че А.С. е отвлечена, защитата почти винаги ще приеме споразумение.

Що е то Споразумение в наказателния процес? Това е споразумение между подсъдимия и прокурора /в някои случаи и пострадалото лице/, че нещо е вярно и не следва да се доказва, т.е. не е необходимо да се събират доказателства, че И.Х. е отвлъкъл А.С. и на същата е отрязал палеца на лявата ръка А.С. В този случай подсъдимият ще получи значително по-малко наказание, защото признава вината си.

За разлика от тази процедура по НПК в България, в САЩ истинското дело започва след сключване на споразумението /нар. стипулация/, че А.С. е отвлечена и е отрязан палеца на лявата й ръка. Спорът ще бъде И.Х. ли отвлече и отрязва пръста на А.С.

Така регламентирана процедурата спестява доста съдебно време, както посочихме, но не за сметка на необходимостта от доказване на извършителя /както е у нас/.

Да продължим с паралела. И в България и в САЩ във всяко дело има някой, които носи тежестта на доказване, т.е. тежестта да се представят доказателства относно

верността на версията за лицето, което е отвлякло А.С. и е отрязало палеца ѝ това е защитата в лицето на съдебния адвокат чрез доказателства.

По същество доказателството е информация, която съдията ще разреши да бъде чута. За да се случи това съдията трябва да прецени дали тази информация е релевантна или не. Релевантна е тази информация, която има значение за главния въпрос по делото – И.Х. ли е отвлякъл А.С. и е отрязъл палеца ѝ.

Има две причини поради които една информация може да бъде изключена от процеса и ще ѝ бъде отказан статут на доказателство. Първата е правилото, че свидетеля трябва да изложи свои лични наблюдения, а не да преразказва нещо чуто от друг и втората - това са „конституционните или законови гаранции“. Ако в нашия примерен процес прокурора призове за разпит на отвличането и рязане на палеца на А.С., свидетел които започне да разказва, че чул от Н.С., че И.Х. е бил отвлякъл А.С. и е отрязал палеца ѝ – то това ще предизвика бурната реакция на защитника на И.Х. с основателния аргумент, че те искат да чуят това от лицето, което го е видяло, а не косвена версия на събитието. С други думи, когато съдебния адвокат иска едно доказателство да бъде допуснато или не, то той трябва да посочи на съда правната норма за това.

„Конституционните или законови гаранции“ една информация да не бъде допусната от съда, като доказателство включват – т.нар. привилегии, първата от които е правото да не се самоуличаваш в престъпление, следвана от отношенията адвокат – клиент /т.нар. „адвокатска тайна“/, от отношенията лекар – клиент /т.нар. „лекарска тайна“, частните разговори между съпрузи и роднини по права линия.

Има и други видове информация, която се изключва от доказателствата. Пример за това са правилата срещу незаконното претърсване и изземване, както и признанията изтръгнати по недопустим начин, например с насилие.

Накратко, доказателство е всяка информация за факти, която е относима, надеждна и не е събрана в противоречие със закона. Може би вече се досещате защо някои Присъди не отговарят на истината.

Помнете, че трябва да запазите завинаги наученото за доказателствата в университета, защото основата на правосъдието е неразривно свързана с представата за доказателствата. Граждани, които не са направили нищо лошо биват осъждани да плащат огромни обезщетения само заради провал на доказателства. Хора са получавали доживотни присъди по същата причина. Правата на личността могат да бъдат смачкани

по най-брутален начин, когато няма доказателства или същите са събрани от органите на досъдебното производство в нарушение на закона поради което са недопустими.

Тъжният факт е, че лъжесвидетелството се наказва твърде рядко. Неправдата вследствие на кредитиране /приемане/ на невярна информация, ще нарани трайно душата на потърпевшия. Няма и никога не е имало право да лъжеш по едно дело. Но тази възможност съществува и повечето хора го правят. Рядко съм виждала сериозен процес, в който един или повече свидетели казват истината в съдебната зала. Съдебният адвокат е най-добрата защита срещу това зло.

Подготовката на едно дело е много мъчителен и труден процес. Както обичам да казвам, ако съдебния адвокат има късмет ще извади Асото от ръкава си, но за тази цел той трябва да има поне още три Аса, с които да влезе в съдебната зала.

Преценете обективно какво се опитва да постигне един съдебен адвокат със своя сценарий. В този сценарий 90% от спорните доказателства са показанията на свидетелите. Трябва задължително да отчитаме факта, че хората не са фотоапарати и усилията им да възстановят точно определени моменти от минала случка не са толкова надеждни. Тези показания страдат от доста несъвършенство, които се дължат на възприятията, паметта, способността да предаване на информация и обективността. Обхватът на възприятието е твърде тесен. Ако гледате предмет и той се отпечати в паметта Ви, то ще можете да го опишете по някакъв начин. Например, сега четете една книга и в паметта Ви съвсем ясно думите от книгата се запечатват, дори цели изрази и Вие с охота я преразказвате в подробности на приятелите си, така се случва и с филмите. Замислете се сега, ако трябва да преразкажете тази книга или филм след години, дали разказът Ви ще бъде абсолютно същия. Разликата се състои в това, че четейки книгата ние възприемаме думи директно в процеса на четене. За да четем думите, фокусът на зрението ни се движи от ляво на дясно и надолу по страницата – затова казахме, че обхватът на възприятията е тесен.

Хората често свидетелстват за неща, които са видели, но не са възприели. Ето един пример – спите през нощта на отворен прозорец и изведнъж се събуждате от вик на улицата и изстрел. Този неочакван шум ще Ви накара да започнете да търсите източника му. Когато обаче, успеете да откриете източника вече е твърде късно. Изстрела вече е факт. В този момент започва да действа едно физиологично явление, което по-късно Ви кара да мислите, че сте гледали към центъра на събитието преди изстрела. В природата

на всяко живо същество е инстинкта за оцеляване. Всеки път, когато то усеща заплаха, реагира със синдрома, наречен „борба-бягство-бездействие“. Проблемите на паметта пред които се изправя един съдебен адвокат са тежки. На първо място безспорно е, че с течение на времето паметта избледнява и на второ място приближаващото дело по което Вие ще сте свидетел Ви тревожи. Вие знаете, че при разпита ще Ви бъдат задавани въпроси от адвоката и прокурора. Знаете, че въпросите на всеки от тях ще са насочени към подпомагане на собствената му теза и тези въпроси дори ще целят да Ви объркат. С избледняването на паметта тя става все по-уязвима към силата на внушенията и тази сила е най-въздействаща в прѐсеса, защото всички разпитващи – адвокати и разследващи имат мисия /в наказателните дела/. Безпристрастието е задължително за съдиите и съдебните заседатели, за всички останали – не.

Ако приемем, че нашият свидетел наистина е възприел правилно събитието за което ще свидетелства и споменът не е избледнял, ще се сблъскаме със следващия проблем – възпроизвеждане на информацията. Най – голямо значение за правилното предаване на информацията е способността на свидетеля да борави с езика. Най – големия проблем е обективността. Ако някога сте гледали сериала „Suite“ или „Адвокатите от Бостън“ може да си помислите, че онези които се опитват да лъжат в съда, попадат в капана на кръстосания разпит и накрая признават, истината. За съжаление реалността е друга.

Всички физически доказателства трябва да бъдат разгледани и проверени. Това става чрез провеждането на прости експерименти, за които всеки един съдебен адвокат трябва да настоява. Ако свидетелят настоява, че е присъствал на случката и е възприел нещо, трябва да бъде проверено дали той е могъл да има това възприятие чрез лично посещение на мястото, или е имало нещо което му е пречело. Други твърдения на свидетели пък следва да бъдат проверени за тяхната правдоподобност. Разумно е също така при разпита на свидетеля много внимателно да наблюдаваме същия, за да преценим стойността на това, което казва. По този начин Вие ще изучите изкуството на разследващия съдебен адвокат почти самостоятелно – просто, защото никоя университетска програма го няма в курсовете на обучение в юридическия си факултет.

Истината е една – съдебните адвокати са саморасли юристи и те трябва сами да открият това, което не пише в учебниците по право.

Най-същественият етап от едно дело е неговата организация и управление. Макар фактите да са на лице и то напълно реално, и съдебния процес да не е резултат изцяло

на творческия ум на съдебния адвокат, то той разполага с някои възможности, за да променя хода и изхода му. Едната такава възможност е подборът на свидетели и поредността в която същите да бъдат разпитани. Една от най-трудните страни в живота на съдебния адвокат е несигурността кога ще се насрочи делото. По тази причина книгата по вече насрочени дела трябва да са много добре организирани. Основно папката по всяко едно дело трябва да съдържа – кратка история на случай, списък на доказателствата и правните Ви доводи.

С течение на работата си съдебния адвокат открива невероятната си близост със Съдията – тук не говорим за лична близост. Аз изпитвам уважение към Съдиите без значение дали съм съгласна с конкретния съдия. Важно нещо е да умеете и да знаете как да се държите със съдиите. Каквито да са Вашите предпочитания Вие ще работите със съдията на когото е разпределено делото и трябва да се опитате да разберете него самия, неговото минало, силните и слабите му страни, и лични предразсъдъци. Отначало повечето съдии с които работех бяха по-възрастни от мен, сега много от тях са ми връстници. И макар живота в съдебната зала да се облекчава с посивяването на косите, представите ми за съдиите не са се променили, дори и към значително по-младите измежду тях. Повечето съдии са здраво работещи хора, защото са с твърде натоварен график с дела. Адвокатите ги зариват с писмена работа, а колегите им, които не са чак толкова добри професионалисти ги обсипват с маловажни правни въпроси. Професията на Съдията може да бъде много отегчително поприще – това, обаче зависи от качеството на явяващите се пред съда адвокати. Ето защо е важно един съдебен адвокат да има репутацията на качествен адвокат – защото съдиите доста разговарят помежду си и обсъждат кои адвокати заслужават респект и доверие. За изграждането на тази репутация трябва винаги да показвате уважение към съда, да се опитате да разберете гледната точка на съда, да подпомагате всячески съда и винаги когато говорите на съда думата Ви трябва да е вярна и сигурна като злато.

Когато започнете да се явявате в съда, подготвяйте се старателно. Повечето съдии харесват младите адвокати, но се отегчават, когато се борят с тях, за да получат директен отговор на прост или дори на сложен въпрос. Важно правило е – ако не сте разбрали какво Ви пита съдията, помолете го учтиво да Ви разясни. Когато искате съдията да се произнесе в зала веднага по някакво искане, то излагайте аргументите си ясно и точно без многословия. Всички ние, съдебните адвокати предпочитаме да се явяваме пред умни, смели и честни съдии.

Върховното задължение на адвоката са пледоариите. Това е последната възможност за съдебния адвокат да убеди съдията, че неговата теза е вярната и следва да бъде уважена. Спорни казуси се печелят в резултат на успешна пледоария. Анализирайте конструкцията, създадена в процеса. Има много начини за поднасяне на една добра пледоария. Аз много обичам да започвам пледарията си от името на клиента си, след това минавам през доказателствената тежест в процеса и дали сме изпълнили това си задължение. Когато се занимавате с т.нар. „медийно дело“ винаги внимавайте за факта, че е възможно някоя информация от медиите да се прокрадне и трайно настани във фактнологията по делото. Затова е важно в пледоарията си да напомните на съда, че следва да се ограничи само до фактите събрани по делото. Ето как изглежда структурно една пледоария:

„Уважаеми госпожо председател,

Специфично основание за прекратяване на брачния договор се съдържа в чл.42, ал.1, т.2 СК – прекратяване по иск на единия съпруг при съществена промяна на обстоятелствата, ако договорът сериозно застрашава интересите на съпруга, ненавършилите пълнолетие деца или на семейството. Касае се за текст, който отчита новостта на института на брачния договор в България и опасността една от страните да не е успяла достатъчно добре да оцени рисковете и да защити интересите си, особено като се има предвид продължителността на договора и прилагането му в променяща се обстановка, която едва ли може да бъде напълно предвидена и оценена при сключване на договора /вж. подробно относно необходимостта от независима правна консултация за всяка от страните: Нацев, С. Брачните договори в САЩ – В: Адвокатски преглед, 2007, №8, с.16 и цит.съч., с.49/.

Искът е конститутивен и може да бъде предявен от всеки от съпрузите. За уважаването му трябва да са се осъществили кумулативно две предпоставки:

-да е налице съществена промяна на обстоятелствата в сравнение със съществуващите при сключване на договора. Трябва да се отчитат само такива факти, които се отразяват на възможността за изпълнение на договора;

-промяната в обстоятелствата да застрашава сериозно интересите на съпруга, децата или семейството като цяло.

Касае се за своеобразен иск, наподобяващ най-общо този, основан на „стопанска непоносимост“ /чл.307 ТЗ/. Например съпругът се е задължил да осигурява определена

сума месечна издръжка на децата след развода. Впоследствие обаче доходният му бизнес или получавано трудово възнаграждение запада или бива значително намалено и той вече трудно може да поеме дори минималния за страната размер на месечната издръжка на дете и дори обикновенните си разходи. В такъв случай, ако бившата съпруга настоява да продължава да получава за децата уговорената издръжка, това ще бъде във вреда на самия бивш съпруг и останалите членове на семейството му.

Срок за предявяване на иска не е предвиден и това е правилно, тъй като не може да бъде предварително известно кога ще настъпят предвидените в закона предпоставки. Следователно искът може да бъде предявен по всяко време след сключване на брачния договор и преди неговото прекратяване на друго основание. Искът има за цел да осигури изход от непредвидени промени на обстоятелствата в бъдеще.

С оглед изложеното предявеният иск е допустим.

По основателността на иска.

Видно от Брачен договор с дата 09.05.2014 год. вписан в АВп-гр.Бургас страните по делото са уговорили, че при евентуален развод мъжът се задължава да заплаща първоначална месечна издръжка на роденото през време на брака дете, в размер на по 700 /седемстотин/ лева за всеки календарен месец, платима до всяко петнадесето число на текущия месец, считано от датата на влизане в сила на съдебното решение за прекратяване на брака до настъпване на обстоятелства, изменящи или погасяващи това задължение, ведно със законната лихва върху всяка просрочена вноска до окончателното изплащане на сумата /чл.13 от брачния договор/.

С влязло в законна сила на 10.10.2015 год. Решение на съда по бракоразвода, сключения между страните брак е прекратен, като е утвърдено постигнато между страните споразумение по чл.51 СК, като в т.3 от одобреното от съда споразумение е инкорпориран чл.13 от брачния договор.

Не се спори между страните, а това се установява от приетите по делото доказателства, че мъжът има още едно дете от предходен брак, което е студентка в Англия с годишна такса 15 000 паунда.

Не се спори между страните, а това се установява и от приетото по делото Удостоверение от бившия работодател на бащата – ищец по настоящото дело, че същият е работил при него до 22.04.2016 год. и е получавал месечно трудово възнаграждение в размер на 2 800 лева, след което е бил регистриран в Агенция по

заетостта, Дирекция „Бюро по труда“ с начална дата 23.04.2016 год. с отпуснато парично обезщетение за безработица.

Не се спори между страните, а това се установява от Договор за ипотечен кредит и извлечение от банковата сметка на мъжа, кредита за семейното жилище предоставено за ползване на жената и детето, се покрива ежемесечно от мъжа.

От приетото по делото Удостоверение за семейно положение, съпруг/а и деца се установява, че ищецът има трета съпруга и трето дете.

От приетото по делото и неоспорено от страните Удостоверение от настоящия работодател на ищеца,, считано от м.01.2017 год. ищецът е започнал работа във фирмата с месечно брутно трудово възнаграждение в размер на 750 лева.

От разпита на допуснатия свидетел, чийто показания са обективни и безпристрастни, кореспондиращи с приетите по делото писменни доказателства се установява, че ищецът е в затруднено финансово състояние, като стандарта му на живот, който е имал към момента на заемане на длъжността при предходния си работодател, което съвпада и като време със сключване на брачния договор между страните значително е занижен към настоящия момент и той изпитва трудности да заплаща издръжка за детето си от втория брак в размер на 700 лева месечно. Свидетелят установява, че ищецът живее в жилище на новата си съпругата, помага на голямата си дъщеря в заплащане на образованието ѝ в Англия, която е студентка, грижи се за третото си дете и заплаща ипотечния кредит за семейното жилище, в което живее ответницата с второто му дете, ограничава се в личните си разходи, като настоящото семейство на ищеца се потдържа финансово основно от третата му съпруга.

При така установената фактическа обстановка могат да се направят следните правни изводи:

Налице е съществена промяна на обстоятелствата /трудовето възнаграждение на ищеца и сключването на нов брак/ в сравнение със съществуващите при сключване на процесния брачен договор касателно частта за размера на дължимата от ищеца месечна издръжка за двете малолетни на страните деца.

Към момента, считано от м.01.2017 год. ищецът получава брутно месечно трудово възнаграждение в размер на 750 лева, месечната вноска по ипотечния кредит за закупуване на семейното жилище ползвано от ответницата детето в размер на 900.27

лева към момента, ищецът има ново семейство и дете, за което следва също да се грижи.

При това положение, ако ответницата продължи да получава уговорената в брачния договор месечна издръжка от по 700 лева за детето родено от брака ѝ с ищеца, то това ще бъде във вреда на членовете на семейството на ищеца, както и на самия него. “

Съдебния адвокат е важно да има собствена философия, която да го направлява при упражняване на огромната му власт /защото повярвайте ми той я има/ и да владее философските принципи така, че да дава в съдилищата импулс за нови правила и прецеденти, които да са привлекателни и човечни. Такъв импулс реализирах с образуване на Тълкувателно дело №7/2016 год. на ВАС, насрочено в открито заседание на 03.10.2017 год. Ето и искането ми:

„Уважаеми господин Председател на Върховния административен съд,

Моля, на основание чл.125 от Закона за съдебната власт да отправите на искане по чл.126, ал.1 ЗСВ до Общото събрание на колегите във ВАС за приемане на тълкувателно решение по въпроса: “Индивидуален административен акт ли е заповедта на министъра на земеделието и горите по чл. 7, ал. 6 от Закона за лова и опазването на дивеча?”

С Тълкувателно постановление №2/2007 год. на ОСС от I и II колегия на ВАС е прието, че Заповедта на министъра на земеделието и горите по чл.7, ал.6 от ЗЛОД не е индивидуален административен акт, тъй като волеизявлението на министъра няма властнически характер, доколкото поражда задължения единствено за подчинените на Министерството на земеделието и храните административни органи.

Това **тълкуване е неправилно**, тъй като Заповедта на министъра на земеделието и горите по чл.7, ал.6 от ЗЛОД не засяга единствено подчинените административни органи в МЗХ, доколкото променя границите между ловностопанските райони стопанисвани от ловните сдружения по силата на сключени договори, а съгласно чл.3а от ППЗЛОД предложенията за тези изменения се инициират от една или повече ловни дружини в състава на сдружението по чл.30 ЗЛОД. С други думи, за да се достигне въобще до издаване на такава заповед е необходима воля на една или повече ловни дружини, в които членуват граждани, а те /ловните дружини и техните членове/ не са административни органи подчинени на МЗХ.

Съжденията по въпроса: “Индивидуален административен акт ли е заповедта на министъра на земеделието и горите по чл. 7, ал. 6 от Закона за лова и опазването на дивеча?” изложени в мотивите на цитираното тълкувателно постановление започват с правилната констатация, че “при наличие на останалите елементи от тази характеристика, по същество спорен се очертава въпросът дали със заповедта за определяне границите на ловностопанските райони се създават права или задължения или непосредствено се засягат права или законни интереси на граждани или организации”, но завършват с неправилния извод, че “с нея не се засягат пряко интересите на ловните дружини, нито на техните членове, чиито права възникват от сключения договор за съответния ловностопански район, а не от заповедта за определяне на границите му”. Считаме този извод в същото за неправилен: Ловното стопанство е комплекс от дейности, свързани със стопанисването, опазването и ползването на дивеча, с организацията и устройството на ловната площ на Република България и с търговията с дивеч и дивечови продукти - § 1, т. 1 от допълнителната разпоредба на ЗЛОД. А ловната площ на Република България включва всички земи, гори и водни площи, които са обитавани от дивеч или в които има условия за съществуването му, извън населените места, определени с общи и подробни градоустройствени планове или с околоръстни полигони – чл. 6 ЗЛОД. Тя се разпределя на ловностопански райони независимо от фондовите граници (поземлен фонд, горски фонд и т.н.) и собствеността върху земите, горите и водните площи – чл. 7, ал. 1 ЗЛОД, в които, според чл. 2, ал. 2 ЗЛОД, се стопанисва дивечът.

Ловностопанският район е основен институт в организацията на ловното стопанство и правото на лов. Според чл. 7, ал. 5 ЗЛОД ловностопанските райони са четири вида:

а) ловностопански райони на държавни дивечовъдни станции, които са юридически лица със статут на държавни предприятия по чл. 62, ал. 3 от Търговския закон (чл. 9, ал. 1 ЗЛОД), не могат да бъдат обявявани в несъстоятелност (чл. 9, ал. 6 ЗЛОД) и се подпомагат от държавата чрез бюджета на Министерството на земеделието и горите (чл. 9, ал. 7 ЗЛОД);

б) ловностопански райони на формирования, чрез които държавните лесничейства стопанисват дивеча - ловностопански райони на бази за интензивно стопанисване на дивеча (оградени площи с трайна ограда, в които дивечът се развъжда и отглежда с комерсиална цел – ловен туризъм и интензивен добив на дивечово месо) и ловностопански райони на дивечовъдни участъци;

Общата площ на държавните дивечовъдни станции, дивечовъдните участъци и базите за интензивно стопанисване на дивеча е до 15 на сто от ловната площ на страната – чл. 8, ал. 2, изр. 2-ро ЗЛОД.

Останалите 85 и повече на сто от ловната площ на страната се обхваща от четвъртия вид ловностопански райони – тези на ловните дружини (според чл. 29, ал. 1 ЗЛОД ловната дружина е обединение на български граждани, придобили право на лов, чиято цел е стопанисване и опазване на дивеча в един ловностопански район). Законът обаче признава за правен субект (юридическо лице) не ловните дружини, а техните сдружения – чл. 30, ал. 4 ЗЛОД. Нещо повече – тези сдружения са признати от закона за особени представители на ловците и неперсонифицираните ловни дружини пред съответните държавни и общински органи – чл. 30, ал. 3 ЗЛОД. Според чл. 2, ал. 1 и чл. 34 ЗЛОД дивечът в Република България е частна държавна собственост и се стопанисва от държавните дивечовъдни станции (държавни предприятия по чл. 62, ал. 3 ТЗ), от държавните лесничейства (юридически лица – структури на Националното управление на горите) и от сдруженията на ловните дружини.

Сдруженията на ловните дружини, т.е. на българските граждани с право на лов, стопанисват 85 и повече на сто от ловната площ на страната въз основа на договори, сключени след пряко договаряне с държавните лесничейства (чл. 36, ал. 2 ЗЛОД). Тези договори, наименовани договори за стопанисване и ползване на дивеча, се сключват с директора на държавното лесничейство след провеждането на една задължителна, подробно регламентирана с Правилника за прилагане на Закона за лова и опазването на дивеча (ППЗЛОД) процедура, която се открива със заповед на директора. За всеки ловностопански район се сключва отделен договор. Затова за всеки ловностопански район се провежда отделна процедура за пряко договаряне, а в заповедта, с която се открива всяка процедура за пряко договаряне, директорът на държавното лесничейство изрично посочва ловностопанския район, за който ще се проведат преговорите и ще се сключи договорът. Това показва, че определянето на границите на ловностопанските райони е дейност, която предхожда и обуславя прякото договаряне между ловните сдружения и държавните лесничейства.

Границите на ловностопанските райони се определят въз основа на критериите по чл. 7, ал. 6 ЗЛОД и се утвърждават със заповед на министъра на земеделието и горите по предложение на началника на Националното управление по горите (НУГ). За

ловностопанските райони, които ще се стопанисват от ловните сдружения, началникът на НУГ прави предложение въз основа на направени вече пред него предложения от комисииите по чл. 18, ал. 1 ЗЛОД – чл. 3, ал. 2, т. 1 ППЗЛОД. И тук Министерският съвет е направил опит да регламентира разрешаването на евентуалните спорове по тези предложения - спорните въпроси се решават от съветите по лова при регионалните управления на горите. Следователно производството не е съвсем безспорно. Възможно е ловните сдружения да не са съгласни с границите на един или друг или на няколко ловностопански райони. Възникналите от това спорове не могат да бъдат възлагани на съветите по лова, защото те са консултативни органи (виж чл. 19 във връзка с чл. 16, ал. 2 ЗЛОД) и защото Конституцията не допуска други органи, освен съдилищата, да разрешават спорове, които са свързани с права. А от границите на ловностопанския район зависят: неговата площ и оттук – броят на ловците, които ще членуват в стопанисващата ловна дружина; от ловната площ на сдружението пък зависи максималният брой на ловците на територията на държавното лесничество (чл. 29, ал. 2 ЗЛОД); зависят и други въпроси, непосредствено свързани с правото на лов. Но докато при първоначалното определяне и утвърждаване на границите на ловностопанските райони нарушаването или застрашаването на права, свободи и законни интереси е по-скоро хипотетично, то не така стои въпросът при изменението на границите на ловностопански райони, за които вече има сключени договори за стопанисване и ползване на дивеча от ловни сдружения. Тези договори се сключват за срок 10 години – чл. 45, ал. 1 ППЗЛОД. С тяхното сключване ловните дружини и организираниите ловци, членуващи в тях, придобиват вече конкретни права. Това обстоятелство е посочено и от Конституционния съд в мотивите на неговото решение № 15 от 31.05.2001 г. по к.д. № 3 от 2001 г.: „Осъществяването (на дейност по стопанисването на дивеча) обаче не е предоставено на собствениците, а на лицата, изброени в чл. 34 ЗЛОД ... От тях се упражняват права (по чл. 46, ал. 4, чл. 68, ал. 4 ЗЛОД) и се изпълняват задължения (по чл. 37, чл. 68, ал. 3, чл. 78 ЗЛОД), което е свързано с ползване на горските площи за преминаване, престой, изграждане на ловностопански съоръжения и други дейности, обхващащи се от стопанисването на дивеча”. Към изброяването на правата, направено от Конституционния съд, може да се добави и правото да администрират ползването на дивеча и неговата охрана (чл. 50, чл. 59, чл. 67, ал. 2 и ал. 6, и т.н.).

Изменението на границите на ловностопанския район, което води до намаляване на неговата площ, негативно засяга сдружението и членуващите в него ловци. Защитата в тези случаи може да се осъществи единствено чрез оспорване на заповедта на министъра на земеделието и горите. Защото в договора за стопанисване и ползване на дивеча ловностопанският район е определен (индивидуализиран) единствено чрез неговото наименование. Намаляването на неговата площ не се отразява в наименованието, поради което договорът си остава сключен за ловностопанския район с това наименование. Намаляването на площта е отразена единствено в заповедта на министъра по чл. 7, ал. 6 ЗЛОД и затова единственият начин за защита срещу него е оспорването на тази заповед.

За илюстрация ще посоча заповед № РД 49-117 от 18.07.2003 г., с която е изменена заповед № РД 46-1545 от 22.08.2001 г. в частта за границите на ловностопански райони „Рогозче”, „Нановица” и „Равен” (приложения по адм.д.№ 8286 от 2003 г.). Със заповед № РД 46-1545 от 22.08.2001 г. ловностопански район „Рогозче” е определен с обща площ 9920,7 ха, от които 6330,4 ха държавен горски фонд (ДГФ). След изменението на границите му, направено със заповед № РД 49-117 от 18.07.2003 г., общата площ на този ловностопански район става 7025, 25 ха, от които 4315,7 ха ДГФ или ловната площ е намалена с 2895,45 ха, от които 2014,7 ха. Намалени, макар и с по-малко хектари, са и площите на останалите два ловностопански райони – „Нановица” и „Равен”. Намалението на ловната площ се дължи на обстоятелството, че е образуван нов ловностопански район – „Припек” с обща площ 2956,25 ха, от които 2070,5 ха ДГФ (сравни намалението на общата площ и на площта от ДГФ при ловностопански район „Рогозче”), т.е. намалението на площта на ловностопански район „Рогозче” се дължи на извършено разделяне на този район. А според чл. 3а, ал. 2 ППЗЛОД предложенията за разделяне на ловностопанските райони се представят от ловното сдружение, придружени с протокол от общото събрание на ловната дружина, стопанисваща дивеча, в който протокол да се съдържа решение за разделяне на района, взето с обикновено мнозинство от членовете на дружината. По делото такъв протокол не е представен. Нещо повече – не е взето дори мнението на ловната дружина, стопанисваща дивеча в район „Рогозче”.

Такива данни се съдържат и в другите дела, по цитираните в предложението за тълкувателно постановление, съдебни решения. При тяхното наличие за мен е необясним изводът, че липсва правен интерес от съдебното оспорване на заповедта по

чл. 7, ал. 6 ЗЛОД, с която се намалява, в т.ч. и когато се разделя, площта на ловностопанските райони. Определено считам, че разрешаването на спорните въпроси от консултативния орган съвет по лова (чл. 3, ал. 2, т. 1 ППЗЛОД) е недопустимо, защото противоречи на Конституцията, а по отношение на българските граждани с право на лов - и на чл. 6.1. от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, който изисква да бъде осигурен достъп до независим и безпристрастен съд на всяко лице, когато се определят негови граждански права и задължения.

Заповедта по чл. 7, ал. 6 ЗЛОД не е индивидуален административен акт, защото тя е общ административен акт. Аргументите ми за това определение на заповедта са основани на обстоятелството, че с нея на определена земна площ се дава статут на ловностопански район. Административните актове, с които се дава статут на определена територия, са общи административни актове (напр. общи и подробни устройствени планове, заповеди за обявяване на защитени територии и т.н.). Поради това и последващият акт, с който се изменя границата на тази територия, също представлява общ административен акт.

Но дори тази заповед да бъде определена като вътрешно служебен административен акт, както се приема с постановлението, не споделям извода, че с нея не се засягат права, свободи и законни интереси на граждани и юридически лица. По-горе изложих съображения защо считам, че с тази заповед се засягат по смисъла на чл. 120, ал. 2 от Конституцията ловците, членуващи в съответната стопанисваща ловна дружина, респ. защо се засяга ловното сдружение като юридическо лице с нестопанска цел, особено в хипотезата на заповед, с която се намалява площта на ловностопанските райони. Сега само ще добавя, че ми се струва малко вероятно да бъде успешно проведен иск за вреди, възникнали от лишаването на ловната дружина и членуващите в нея ловци от стопанисването и ползването на дивеча върху пълния размер на договорената ловна площ. Защото считам за успешно (основателно) възражението, че е налице обективна причина за намаляването на ловната площ (заповед по чл. 7, ал. 6 ЗЛОД).

По изложените съображения считаме, че заповедта по чл. 7, ал. 6 ЗЛОД е административен акт, който засяга ловците в съответната ловна дружина (особено когато с нея се разделя и въобще се намалява площта на ловностопанските райони) и съдебното обжалване не е изрично изключено със закон.

По изложените съображения считаме, че е неправилна практиката по тълкуването на въпроса: “Индивидуален административен акт ли е заповедта на министъра на земеделието и горите по чл. 7, ал. 6 от Закона за лова и опазването на дивеча?” застъпена в Тълкувателно постановление №2/06.07.2007 год. по т.д.№1/2007 год. на ОСС от I и II колегия на ВАС, като този правен въпрос се нуждае от преразглеждане от всички колегии във ВАС.

Ето защо Ви молим, на основание чл.125 във вр. чл.126, т.1 ЗСВ, да подадете искане за приемане на тълкувателно решение от Общото събрание на всички колегии във ВАС по въпроса: “Индивидуален административен акт ли е заповедта на министъра на земеделието и горите по чл. 7, ал. 6 от Закона за лова и опазването на дивеча?”

Пожелавам на Вас и на себе си да мислим изпреварващо и да предвиждаме какво може да се случи – това са жизненоважните съставки на успеха в много човешки начинания!

Искрено Ваша: адв.Райна Аврамова